

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

ÚMLUVA O MEZINÁRODNÍM OBCHODU S OHROŽENÝMI DRUHY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH
ŽIVOČICHŮ A ROSTLIN (CITES) A JEJÍ IMPLEMENTACE DO PRÁVA EU A ČR

Bakalářská práce

Plzeň, 2014

Jiří Havel

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA SPRÁVNÍHO PRÁVA

ÚMLUVA O MEZINÁRODNÍM OBCHODU S OHROŽENÝMI DRUHY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH
ŽIVOČICHŮ A ROSTLIN (CITES) A JEJÍ IMPLEMENTACE DO PRÁVA EU A ČR

Bakalářská práce

Autor: Jiří Havel, studijní obor Veřejná správa

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) a její implementace do práva EU a ČR zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů.

V Plzni dne

Podpis:

Tímto bych chtěl vyjádřit poděkování Doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za vedení práce a cenné rady a připomínky, které mi poskytoval v průběhu vypracování a v neposlední řadě také za pomoc s výběrem tématu práce.

Obsah

1	Úvod	1
2	Historie mezinárodního práva životního prostředí	3
3	CITES	7
3.1	Sekretariát	9
4	Výkonné a vědecké orgány	10
4.1	Výkonné orgány ČR	10
4.2	Vědecký orgán ČR	12
5	Podmínky obchodu s chráněnými druhy	14
5.1	Washingtonská Úmluva	14
5.1.1	Obchod s exempláři druhů uvedených v příloze I Úmluvy CITES	14
5.1.2	Obchod s exempláři druhů uvedených v příloze II Úmluvy CITES	15
5.1.3	Obchod s exempláři druhů uvedených v příloze III Úmluvy CITES	15
5.1.4	Společná ustanovení pro povolení a potvrzení	16
5.1.5	Obchod se státy, které nejsou stranami	16
5.1.6	Odchytky	16
5.2	EU	17
5.2.1	Odchytky	22
5.2.2	Potvrzení o putovní výstavě	23
5.2.3	Potvrzení o osobním vlastnictví	24
5.2.4	Potvrzení o souboru vzorků	25
5.2.5	Zákaz obchodních činností	26
5.3	ČR	26
5.3.1	Vývoz na základě rostlinolékařského osvědčení	28
5.3.2	Potvrzení o putovní výstavě, souboru vzorků a osobním vlastnictví exempláře... ..	29
5.3.3	Výjimka ze zákazu obchodních činností	29
5.3.4	Značení exempláře	29
5.3.5	Prodej jedince chráněného druhu	30
6	Registrace exempláře	32
6.1	Registrační list	33
7	Správní delikty a trestné činy	35
7.1	ČR	35
7.1.1	Správní delikty	35
7.1.2	Trestné činy	36
8	Závěr	37
9	Summary	40
10	Zdroje	41
11	Přílohy	45

1 Úvod

Člověk je jedním z mála druhů, který cílevědomě a aktivně ovlivňuje své okolí ke svému prospěchu. Avšak bezohledný způsob, kterým tak činí, společně se sobeckým a nešetrným čerpáním přírodních zdrojů přivedlo mnoho druhů živočichů a rostlin na pokraj vyhynutí a spoustu jiných i za tuto hranici. Mnohdy si ani neuvědomuje důsledky, které tím způsobí, neboť vyhynulé druhy již nemohou plnit svou funkci v ekosystému a vyhynutí jednoho druhu tak spustí dominový efekt, který může ve svém důsledku způsobit nepředpokládané vymírání jiných druhů.

Např. vyhubení dronte mauricijského, v českém prostředí známého také jako blboun nejapný nebo dodo, přivedlo na pokraj vyhubení i strom *Sideroxylon grandiflorum*, který se rozmnožoval jen díky natrávení jeho semen v žaludku dronteho. Přestože tomuto se povedlo zabránit vysazením krocanů, kteří převzali po drontem tuto úlohu, mnoho jiných druhů takové štěstí nemělo.

Ačkoliv je vymírání běžným procesem evoluce, v posledních 300 letech pozorujeme zvýšenou míru mizení druhů, které svou činností způsobuje právě člověk, přičemž v posledních 100 letech tempo vymírání druhů znatelně stouplo. Protože neznáme konečný počet druhů, které s námi sdílejí planetu, nemůžeme znát ani přesný počet druhů ohrožených vyhubením. Odborníci však odhadují, že každý rok ztrácíme mezi 0,01% a 0,1% procentem všech druhů. Což je i při nejskromnějších odhadech 2 milionů druhů na planetě 200 až 2000 druhů každý rok¹.

Toto vymírání můžeme pozorovat i v českých podmínkách. Jedním příkladem za všechny by mohl být vrabec domácí. Z tohoto drobného pěvce, kterého jsme byli všichni zvyklí vídat v celých hejnech, se během deseti let stala vzácnost a vývoj populace má trvale klesající tendence². Dalším příkladem by mohl být například žluťáka barvoměnného,

¹ http://wwf.panda.org/about_our_earth/biodiversity/biodiversity/

² <http://discover.iucnredlist.org/species/22718174>

který byl v ČR pozorován naposledy v roce 2010 a je na jejím území považován za vyhynulého³.

Z tohoto důvodu existuje řada prostředků, kterými se člověk snaží chránit ostatní druhy a jedním z nejdůležitějších je právě Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES - zkratka z Convention on International Trade in Endangered Species). Jejím účelem je především předcházení vyhubení druhů jejich získáváním z volné přírody pro obchodní účely, neboť tento důvod je, po ničení přírodních stanovišť, druhým nejzávažnějším důvodem ohrožení těchto druhů⁴. Kontroluje však i exempláře ohrožených druhů narozené a chované v zajetí a obchod s nimi.

Před zpracováváním práce jsem měl původně v úmyslu postupovat po jednotlivých úrovních úpravy, začínající samotným textem Úmluvy, přes legislativu EU, až k českým právním předpisům. V průběhu práce mi však přišla jako zajímavější alternativa rozdělit problematiku mezinárodního obchodu dle Úmluvy na čtyři dílčí části a shrnout jejich úpravu ve všech úrovních, neboť tímto způsobem lépe vyniknou rozdíly na jednotlivých stupních.

Ve své práci se věnuji vědeckým a výkonným orgánům a jejich obecnému vymezení, stejně tak jako konkrétním orgánům ustanoveným dle Úmluvy v ČR, problematice mezinárodního obchodu s exempláři ohrožených druhů, potřebným povolením a podmínkám k jejich získání, povinnosti registrace ohrožených druhů a v neposlední řadě také sankcím, které lze udělit za porušení právních předpisů v této oblasti. Okrajově se také zmiňuji o historii mezinárodního práva životního prostředí jako celku.

³ <http://www.biomonitoring.cz/druhy.php?druhID=82>

⁴ STEJSKAL, Vojtěch a Veronika VILÍMKOVÁ. Zákon o obchodování s ohroženými druhy: s komentářem a prováděcími a souvisejícími právními předpisy. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-512-5, str. 11

2 Historie mezinárodního práva životního prostředí

Ačkoliv je právo životního prostředí jedním z mladších odvětví, díky množství mezinárodních dohod uzavřených zejména v 20. století si získalo velmi významné postavení v právních systémech po celém světě. Přesto se stále nedaří vyřešit některé globální a regionální problémy životního prostředí, především kvůli komplikovanosti takovýchto problémů, ale i někdy nedostatečnou politickou vůlí k vytváření účinných řešení a jejich prosazování.

První mezinárodní dohody se začínají objevovat na konci 19. století a začátkem 20. století⁵. V této době se objevují především dva druhy úmluv. Jedním z nich jsou úmluvy v oblasti rybnářství a ochrany vnitrostátních vod na regionální úrovni. Přesto však nebyla ochrana životního prostředí hlavním zájmem těchto smluv, jednalo se spíše o jakýsi vedlejší efekt snahy o úpravu konkurenčních zájmů sousedících států. Mezi tyto dohody by se mohla řadit Úmluva o rybolovu mezi Francií a Velkou Británií z roku 1867 nebo Úmluva o chytání lososů na řece Rýnu z roku 1886.

Druhý typ dohod, který se ovšem začíná objevovat o něco později, jsou již dohody, které se zaměřují na ochranu některých druhů. Jedná se zvláště o ochranu stěhovavého ptactva. Do této kategorie by se dala zařadit Dohoda o ochraně ptáků užitečných v zemědělství z roku 1902 nebo Konvenci o ochraně migrujících ptáků žijících ve Spojených státech a Kanadě z roku 1916.

Po 2. světové válce se státy zaměřily na problémy životního prostředí a snahu o jejich řešení, v důsledku čehož bylo přijato mnoho mezinárodních dohod, především v oblasti ochrany moří, z nichž lze jmenovat např. Úmluvu o regulaci velrybnářství z roku 1946, na jejímž základě o 3 roky později vznikla Mezinárodní velrybnářská komise, Úmluvu o zabránění znečištění moře oleji a radioaktivními odpady z roku 1954 nebo Úmluvu o rybolovu a zachování biologického bohatství volného moře z roku 1958.

⁵ DAMOHORSKÝ, Milan et al. Právo životního prostředí. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2. str. 86

Na přelomu 60. a 70. let pak vzniká Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva, která se jako první nezaměřuje na ochranu konkrétního druhu, ale jeho přirozeného prostředí⁶. Tuto dohodu z roku 1971 do dnešního dne podepsalo 168 států a pokrývá 2161 mokřadů o celkové rozloze přes 2 miliony km².⁷

I přes tyto dohody však až do roku 1972 nebylo právo životního prostředí příliš rozvinuté. Změnu přinesla až Stockholmská konference, svolaná OSN jako reakce na zhoršující se kvalitu životní prostředí. Účelem bylo vyřešit světové problémy životního prostředí jako celek. Tato desetidenní konference vyústila ve vydání tři právně nezávazných dokumentů a to Závěrečné deklarace o životním prostředí člověka (tzv. Stockholmská deklarace), Akčního plánu a Rezoluce o institucionálních a finančních ujednáních.

I přes svou nezávaznost se Stockholmská deklarace stala základem pro další vývoj práva životního prostředí a její výčet principů práva životního prostředí je dodnes uznáván. Ten mimo jiné obsahuje principy, které řadí právo na příznivé životní k základním lidským právům, zakotvují ochranu životního prostředí k užitku současných i budoucích generací nebo zakazují státům takovou činnost, která by poškozovala životní prostředí jiného státu.

Dalším přínosem Stockholmské konference pak bylo vytvoření Programu pro životní prostředí, jakožto instituce OSN, jejímž účelem je ochrana životního prostředí a koordinace orgánů OSN v této otázce.

Po Stockholmské konferenci následuje snaha o řešení dosud neřešených otázek životního prostředí a s tím související nárůst počtu mezinárodních dohod. Mezi nejvýznamnější z nich patří Úmluva na ochranu světového a kulturního a přírodního bohatství z roku 1972, Úmluva CITES a Úmluva o zabránění znečišťování moří z lodí z roku 1973, Ženevská úmluva o dálkovém přenosu znečišťování ovzduší z roku 1979, Vídeňská úmluva na ochranu ozónové vrstvy z roku 1985, Basilejská úmluva o kontrole pohyby nebezpečných

⁶ DAMOHORSKÝ, Milan et al. Právo životního prostředí. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2str. 89

⁷ http://www.ramsar.org/cda/en/ramsar-about-about-ramsar/main/ramsar/1-36%5E7687_4000_0__

odpadů přes hranice států z roku 1989, Úmluva o hodnocení vlivu činností na životní prostředí přesahující hranice států z roku 1991, Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a jezer a Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států z roku 1992.

I přes vydání výše zmíněných dohod však byla zaznamenávána stále se zhoršující situace životního prostředí⁸ a proto byla v roce 1983 vytvořena Světové komise pro životní prostředí a trvale udržitelný rozvoj. Tato nezávislá instituce OSN v roce 1987 zveřejnila zprávu *Our common future* (Naše společná budoucnost), která poprvé zformulovala princip trvale udržitelného rozvoje. V následné diskusi ve Valném shromáždění OSN bylo rozhodnuto o svolání další konference, která se konala v Rio de Janeiru v roce 1992. Výsledkem této konference byly dva právně závazné rámcové dokumenty a to Úmluva o ochraně klimatu a Úmluva o biologické rozmanitosti, stejně jako dokumenty nezávazné, Deklarace o životním prostředí a rozvoji, Principy hospodaření v lesích a Agenda 21, která obsahuje 40 doporučení týkajících se mnoha oblastí ochrany životního prostředí.

Po této konferenci vzniklo několik dohod, založených především na požadavcích Agendy 21. Mezi ty patří Úmluva o boji proti desertifikaci z roku 1994. Z konference vzniklé rámcové úmluvy byly dále rozvíjeny prostřednictvím dalších konferencí smluvních států, které vypracovávaly a přijímaly závazné protokoly ke konkretizaci a naplňování rámcových smluv. Takto vznikl Cartagenský protokol k Úmluvě o biologické rozmanitosti a Kjótský protokol k Úmluvě o ochraně klimatu.

V roce 1997 proběhlo v New Yorku zvláštní zasedání generálního shromáždění OSN, jehož cílem bylo zhodnotit pokrok v implementaci dokumentů vzešlých z konference v Rio de Janeiru. Zde vyšlo najevo, že se situace životního prostředí v mnoha ohledech zhoršila⁹.

⁸ STEJSKAL, Vojtěch a Veronika VILÍMKOVÁ. Zákon o obchodování s ohroženými druhy: s komentářem a prováděcími a souvisejícími právními předpisy. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-512-5, str. 18

⁹ DAMOHORSKÝ, Milan et al. Právo životního prostředí. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2. str. 97

Proto byl přijat Program k další implementaci Agendy 21. Ten, mimo zopakování potřeby o důsledné naplňování požadavků stanovených v Rio de Janeiru, stanovil oblasti, kterým je potřeba věnovat zvýšenou pozornost.

Třetí mezinárodní konferencí zabývající se problematikou životního prostředí se stala konference v Johannseburgu, která proběhla v roce 2002. Tato doposud největší konference se věnovala nejen ochraně životního prostředí, ale i dalším dvěma součástem konceptu trvale udržitelného rozvoje a to otázkám ekonomického a sociálního rozvoje.

Klíčovým dokumentem této konference se stal Implementační plán, mezi jehož hlavní body patří např. vyhlazení chudoby, snížení počtu lidí bez přístupu k pitné vodě, podpora využívání obnovitelných zdrojů energie nebo zastavení využívání a výroby chemických látky se silnými negativními vlivy na lidské zdraví a životní prostředí. Také se měla zvýšit úloha Komise pro trvale udržitelný rozvoj a to v oblasti kontroly implementace Agendy 21.

3 CITES

Přestože dnes považujeme myšlenku ochrany určitých ohrožených druhů jako naprosto samozřejmou, v době vzniku dohody CITES se jednalo o něco poměrně nového, zvláště v globálním měřítku. Mimo obchodu s živými exempláři fauny a flóry, je v jejím rámci sledován také obchod s výrobky z těchto druhů, od potravin a medikamentů až po různé suvenýry nebo hudební nástroje.

Ačkoliv se může z názvu dohody zdát, že se jedná o úmluvu ekonomického charakteru, není jejím primárním účelem úprava nebo usnadnění mezinárodního obchodu. Její zaměření na obchod je odůvodněno tím, že společně s ničením přírodních stanovišť, je právě tento obchod jednou z hlavních příčin vymírání druhů. Účelem dohody tak není úprava a usnadnění mezinárodního obchodu, ale ochrana biodiverzity a tudíž se jednoznačně jedná o úmluvu na ochranu životního prostředí.

Text dohody CITES byl vytvořen v roce 1963 na konferenci členů IUCN (Mezinárodní svaz ochrany přírody) a následně byla o 10 let později, 3. března 1973, odsouhlasena zástupci 80ti států ve Washingtonu. Tento počet se do dnešního dne více než zdvojnásobil a úmluva zavazuje 178 stran (viz. přílohy 1 a 2). V účinnost tato dohoda vstoupila 1. června 1975 a v současnosti poskytuje ochranu více než 35 000 druhům živočichů a rostlin¹⁰.

Druhy, kterým je poskytována ochrana, jsou vyjmenovány v přílohách I, II a III a toto zařazení určuje stupeň ochrany, který je jim poskytován. O změnách v přílohách I a II rozhoduje konference smluvních stran. Příloha III je pak měněna automaticky na základě žádosti strany.

Druhy v příloze I jsou přímo ohrožené vyhynutím a komerční obchod s nimi je zakázán, ostatní druhy obchodu podléhají přísným opatřením, která mají zajistit, že nebude ohroženo jejich přežití ve volné přírodě a je povolován jen výjimečně.

¹⁰ <http://cites.org/eng/disc/what.php>

V příloze II jsou vyjmenovány druhy, které vyhynutím přímo ohroženy nejsou, ale jejich nadměrná exploatace může takového ohrožení způsobit, případně mohou být snadno zaměněny s druhy z přílohy I. Obchod s těmito druhy není zakázán, ale je regulován na základě obchodních povolení.

Příloha III zahrnuje druhy, které jsou chráněny na místní úrovni členskými státy, a které žádostí o ochranu dávají najevo své odhodlání preventivně omezit obchod s těmito druhy. Obchod s nimi se pak váže na přednostní vývozní povolení¹¹.

Některým druhům tato ochrana svědčí natolik, že se nejen odvrátilo jejich vyhynutí, ale jejich přírodní stavy se zvýšily natolik, že se reálně uvažuje o znovupovolení jejich komerčního využívání (jedná se např. o některé druhy velryb). Tato otázka rozděluje smluvní strany na dva tábory.

Jeden z nich prosazuje důslednou ochranu co nejvyššího počtu druhů. Druhy v příloze I by pak v tomto seznamu zůstávali i v případě jejich opětovného rozšíření. Naproti tomu druhá strana je pro sesazování takovýchto druhů do příloh s nižším stupněm ochrany, s jistým důrazem na předpoklad, že existují spolehlivé kontrolní systémy a část zisku z tohoto obchodu by byla prokazatelně zpětně investována do ochrany takovýchto druhů.

Zástupci stran se scházejí na zasedáních pravidelně alespoň jednou za 2 roky, případně mimořádně, pokud o to písemně požádá třetina stran¹². Na těchto konferencích se mohou provádět nezbytná opatření umožňující sekretariátu plnit své povinnosti a opatření finanční, přijímat pozměňovací návrhy k přílohám I a II, zkoumat pokrok učiněný v ochraně chráněných druhů nebo předložená hlášení a vydávat doporučení pro zvýšení účinnosti Úmluvy.

¹¹Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, čl. 2

¹² Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, čl. 11, odst. 2

Těchto konferencí se mohou účastnit i zástupci OSN nebo jejích specializovaných organizací, zástupci Mezinárodní agentury pro atomovou energii a státy, které nejsou stranami. Pokud některá organizace odborně zaměřená na uchování a obhospodařování volně žijících živočichů nebo rostlin, která je zároveň mezinárodní nebo vládní organizací, popř. byla schválena jako taková státem, ve kterém sídlí, sdělí sekretariátu přání být přítomna na konferenci, budou její zástupci připuštěni, pokud se tomu nepostaví třetina přítomných. Tito zástupci pak mají veškerá práva účastníků, ale nemají právo hlasovací¹³.

3.1 Sekretariát

Sekretariát je instituce se sídlem v Ženevě vedená Programem pro životní prostředí OSN. Úkoly, které plní, jsou vyjmenovány v článku XII Úmluvy a jejich výkon je nezbytný pro její fungování¹⁴.

Sekretariát zejména organizuje a zajišťuje konferenci stran a vypracovává doporučení pro plnění Úmluvy, ale také provádí studie přispívající k plnění Úmluvy a týkající se norem pro přepravu živých exemplářů nebo jejich identifikace, studuje hlášení stran a vyžaduje od nich údaje potřebné pro fungování Úmluvy, publikuje a rozesílá stranám aktuální výtisky příloh I, II a III a s nimi informace pro identifikaci druhů, které jsou do nich zařazeny.

¹³ Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, čl. 11, odst. 6, 7

¹⁴ <http://cites.org/eng/disc/sec/index.php>

4 Výkonné a vědecké orgány

Ve svém devátém článku dohoda říká, že každá strana má povinnost stanovit jeden nebo více výkonných orgánů oprávněných vydávat povolení a potvrzení potřebná pro obchod s ohroženými druhy a jeden nebo více vědeckých orgánů.

Evropská Unie ukládá svým členům stejnou povinnost ustanovení výkonných a vědeckých orgánů a stanovuje příslušný výkonný orgán odpovědným za styk s Evropskou komisí a provádění nařízení Rady č. 338/1997/ES. Zároveň zakotvuje možnost stanovení dalších výkonných orgánů, které mají napomáhat provádění výše zmíněného nařízení a u vědeckých orgánů je stanovena podmínka odlišnosti jejich činnosti od činnosti stanovených výkonných orgánů a jejich kvalifikace.

Ze zástupců vědeckých orgánů každého členského státu je zřízena Vědecká prověřovací skupina, které předsedá zástupce Komise, jejíž povinností je prostudovat veškeré vědecké otázky, které se týkají uplatňování nařízení Rady č. 338/97/ES, zejména v oblasti dovozu exemplářů ohrožených druhů do Evropské Unie.

Dále EU stanovuje povinnost určit celní úřady pověřené k vyřizování potřebných formalit a provádění kontrol při vývozu z a dovozu do EU.

4.1 Výkonné orgány ČR

V České Republice je hlavním výkonným orgánem Ministerstvo životního prostředí. Jeho hlavní odpovědností a povinností je zajišťovat styk s Komisí a Sekretariátem a koordinovat činnost ostatních výkonných orgánů, ale také je mu zákonem, mimo jiné, dána pravomoc určovat vědecké orgány, jmenovat zástupce do poradních skupin a výborů Komise, udělovat povolení a potvrzení podle Úmluvy nebo zřizovat záchranná centra.

Pomocnými výkonnými orgány jsou Generální ředitelství cel, Česká inspekce životního prostředí, celní orgány, orgány veterinární správy, orgány rostlinolékařské péče a krajské úřady.

Generální ředitelství cel především spolupracuje s Ministerstvem životního prostředí a ČIŽP při kontrole obchodu s exempláři ohrožených druhů a plnění dalších úkolů stanovených Evropskou Unií, ale také zajišťuje podmínky pro umístění exemplářů během kontroly na celních úřadech.

Česká inspekce životního prostředí je hlavním orgánem provádějícím kontrolu nad dodržováním zákona a orgánem, který zastupuje ČR v mezinárodních strukturách zaměřených na prosazování Úmluvy, především ve skupině Interpol - Wildlife crime (pro kriminalitu v oblasti druhové ochrany), a ve skupině EU Wildlife Trade Enforcement Group (skupina pro vymáhání práva v oblasti obchodu s ohroženými druhy) a je členem sítě inspekcí životního prostředí IMPEL.

Kontrolu ČIŽP provádí jak na hranicích (letišťích, vylívacích poštách, vnitrozemských celnicích), tak ve vnitrozemí, zejména v prodejnách a burzách zvířat, v záchranných centrech a stanicích, v zoologických zahradách a u chovatelů zvířat a tato kontrola je hlavní náplní její činnosti. Mimo to také ukládá pokuty za porušení zákona, zadržuje a zabavuje exempláře, pokud zjistí porušení práva a umísťuje je v záchranných centrech, vede centrální databázi registrovaných exemplářů a evidenci osob uznaných vinnými z přestupků nebo odpovědnými ze správních deliktů podle zákona.

Celní orgány provádějí kontrolu při celním dohledu nad zbožím a ve spolupráci s orgány veterinární správy nebo rostlinolékařské péče dohlížejí, aby byly živé exempláře přepravovány v souladu s právem Evropské Unie a zákony ČR. V rámci své činnosti kontrolují, zda je příslušný exemplář doprovázen potřebnými doklady podle Úmluvy, vydanými příslušným státem, a zda odpovídají údaje v nich uvedené. Pokud zjistí porušení práva, exemplář zadrží a informují o tom ČIŽP. Tuto kontrolu provádějí i v případě jedinců zvláště chráněných druhů, které nejsou exemplářem, výrobků z tuleňů a regulovaných kožešin.

V případě podezření na porušení zákona nebo důvodných pochybností o původu exempláře, platnosti nebo pravosti povolení nebo o příslušnosti k druhu, s nímž je mezinárodní obchod zakázán, mohou ČIŽP nebo celní orgány takovýto exemplář zadržet a osobě, které byl zadržen, o tom vydá písemné potvrzení.

Celní orgán o zadržení okamžitě vyrozumí ČIŽP. Ta přednostně na místě posoudí, zda zahájí řízení o zabavení nebo ponechá exemplář v režimu zadržení po dobu potřebnou k potřebným kontrolám. Pokud posouzení ČIŽP nelze zajistit do osmi hodin od zadržení exempláře, je tento celním orgánem umístěn do záchranného centra a o tomto kroku je ČIŽP informována. Inspekce o zadržení informuje orgány veterinární správy nebo rostlinolékařské péče a Ministerstvo životního prostředí. Pokud do 30 dnů nedojde k vyjasnění pochybností, zahájí pak ČIŽP řízení o zabavení exempláře, v opačném případě jej vrátí majiteli nebo přepravci.

V řízení o zabavení exempláře inspekce rozhodne do 90 dnů. V následujících 10 dnech po rozhodnutí informuje o zabavení Ministerstvo životního prostředí a sdělí mu, kde se exemplář nachází. Dnem nabytí právní moci se zabavený exemplář stává majetkem státu a hospodaření s ním přísluší Ministerstvu životního prostředí. To do tří měsíců určí, jak bude s exemplářem naloženo.

Orgány veterinární správy a orgány rostlinolékařské péče spolupůsobí v celních orgánech a pomáhají kontrolovat, zda příslušné exempláře odpovídají údajům uvedených v dokladech, které je doprovázejí, zda jejich přeprava odpovídá podmínkám stanovených pro přepravu těchto druhů. Orgány veterinární správy také stanovují podmínky manipulace s exemplářem živočišného druhu při jeho zadržení nebo zabavení. Orgány rostlinolékařské péče jsou oprávněny vydávat doklady pro vývoz exemplářů rostlin, které jsou uměle vypěstovány a zahrnuty v přílohách B nebo C nařízení Rady č. 338/97/ES, nebo se jedná o uměle vypěstovaný hybrid získaný z druhu z přílohy A tohoto nařízení.

Krajské úřady ve svém územním obvodu udělují výjimky ze zákazu obchodních činností a zajišťují registraci exemplářů, vydávají potvrzené kopie dokladů CITES a vedou evidenci žadatelů o výjimku ze zákazu obchodních činností.

4.2 Vědecký orgán ČR

Vědeckým orgánem ČR je Agentura ochrany přírody a krajiny České Republiky, zřízená Ministerstvem životního prostředí a sídlící v Praze. Nejčastější úkony AOPK ČR jsou stanoviska a vyjádření.

Kromě vyjádření potřebných pro vydání povolení k dovozu/vývozu a reexportu si Ministerstvo životního prostředí od AOPK ČR může vyžádat stanovisko k návrhu zřízení nebo pověření záchranného centra, k registraci chovného nebo pěstebního zařízení nebo udělení výjimky z lovu kytovců. Podle nařízení Komise č. 865/2006/ES se vyjadřuje, zda je možné exemplář živočišného druhu považovat za exemplář narozený a odchovaný v zajetí, a zda je možno exemplář rostlinného druhu považovat za uměle vypěstovaný¹⁵.

Dále na žádost registračního úřadu vydává odborné stanovisko k registraci exempláře a k vydání potvrzení o výjimce ze zákazu obchodních činností. Také se na žádost vyjadřuje k umístění zadrženého nebo zabaveného exempláře v záchranném centru. Podle pokynů Ministerstva životního prostředí plní další úkoly a na žádost příslušných orgánů poskytuje další odbornou pomoc, zejména znalecké posudky nebo vyjádření k vývozu jedince zvláště chráněného druhu, který není exemplářem ve smyslu Úmluvy CITES.

Samostatně pak shromažďuje odborné údaje o druzích živočichů a rostlin, na které se vztahuje ochrana a připravuje informace pro Komisi, vydává odborná stanoviska, spolupracuje s vědeckými orgány ostatních stran Úmluvy, mezinárodními organizacemi v oblasti ochrany přírody a v součinnosti s Ministerstvem životního prostředí spolupracuje s výkonnými orgány dalších členů Úmluvy a Sekretariátem. Také shromažďuje, zpracovává a vyhodnocuje údaje o obchodu s exempláři, včetně obchodu ilegálního a zpracovává doporučení k ochraně těchto druhů, regulaci obchodu s nimi a k zamezení nedovoleného obchodu.

¹⁵ Nařízení Komise č. 865/2006/ES, kapitola XIII

5 Podmínky obchodu s chráněnými druhy

5.1 Washingtonská Úmluva

5.1.1 Obchod s exempláři druhů uvedených v příloze I Úmluvy CITES

Úmluva CITES stanovuje ve svém třetím článku přísné podmínky pro obchod s druhy zařazenými do přílohy I. Uskutečnění takového obchodu je vázáno na povolení k vývozu a dovozu, popř. potvrzení o reexportu (vývoz exempláře, který byl předtím dovezen) nebo potvrzení pro účely introdukce z moře (dovoz exemplářů ulovených v mezinárodních vodách).

Povolení k vývozu lze udělit pouze, pokud vědecký orgán vyvážejícího státu sdělí, že vývoz exempláře neohrozí přežití druhu. Dále se výkonný orgán tohoto státu musí ujistit, že tento exemplář nebyl získán v rozporu se zákony na ochranu fauny a flory, živý exemplář bude přepravován za podmínek, které sníží nebezpečí poranění nebo krutého zacházení na nejmenší možnou míru (přesné podmínky přepravy jsou v ČR stanoveny zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání) a že pro daný exemplář bylo dovážejícím státem vydáno povolení k dovozu.

Povolení k dovozu vydá dovážející stát, pokud jeho vědecký orgán sdělí, že dovoz není prováděn k účelu, který ohrozí přežití druhu. Výkonný orgán dovážejícího státu se ujistí, že je příjemce živého exempláře náležitě vybaven pro jeho chov a že jej nebude použito přednostně pro obchodní účely.

Povolení k reexportu je možno udělit, pokud se výkonný orgán reexportujícího státu ujistí, že každý exemplář byl do státu dovezen v souladu s podmínkami stanovenými v Úmluvě CITES a že živý exemplář bude přepravován za podmínek snižujících nebezpečí poranění nebo krutého zacházení. Dále se ubezpečí, že bylo pro každý živý exemplář vydáno povolení k dovozu.

Potvrzení pro účely introdukce z moře vydává výkonný orgán introdukujícího státu, pokud jeho vědecký orgán sdělí, že dovoz neohrozí přežití druhu. Dále se výkonný orgán ujistí, že

je příjemce živého exempláře vybaven pro jeho chov a péči o něj a že exemplář nebude přednostně využit pro obchodní účely.

5.1.2 Obchod s exempláři druhů uvedených v příloze II Úmluvy CITES

Podmínky pro obchod s druh zařazenými do druhé přílohy jsou o něco mírnější, než podmínky pro obchod s druhy v příloze první.

Podmínky k udělení povolení k vývozu a reexportu zůstávají stejné jako u vydávání těchto povolení pro druhy v příloze I, ale odpadá nutnost ověření udělení povolení k dovozu, neboť toto již není nadále Úmluvou vyžadováno a při dovozu pak stačí předložit povolení k vývozu nebo reexportu.

Vědecký orgán vyvážejícího státu má povinnost průběžně sledovat povolení k vývozu a počet skutečně vyvážených exemplářů druhů z přílohy II, a pokud dojde k závěru, že by měl být tento počet nějak omezen, aby zůstal druh zachován v přírodě v počtu, který odpovídá jeho úloze v ekosystému a nad úroveň potřebnou pro jeho zařazení do přílohy I, navrhne příslušnému výkonnému orgánu přiměřená opatření.

V případě udílení potvrzení pro introdukci z moře odpadá povinnost ujištění se, že nebude exempláře využito primárně pro obchodní účely, ale mohou být vydávána jen na doporučení vědeckého orgánu dovážejícího státu po konzultaci s vědeckými orgány jiných států, popř. s mezinárodními vědeckými organizacemi, je-li to nezbytné s ohledem na celkový počet exemplářů, které mají být dovezeny v určitém období ne delším než jeden rok.

5.1.3 Obchod s exempláři druhů uvedených v příloze III Úmluvy CITES

Druhy zařazené v příloze III jsou druhy, o kterých státy stanoví, že v jejich svrchovanosti podléhají Úmluvě. Z toho vyplývají i podmínky pro vydávání povolení pro obchod s nimi.

Povolení k vývozu tohoto druhu vydává pouze stát, který tento druh do přílohy III zařadil. Podmínky pro vydání jsou stejné jako pro druh z přílohy II, ale vědecký orgán se nemusí vyjadřovat k ohrožení druhu.

Při dovozu je nutno předložit potvrzení o původu exempláře. Povolení k vývozu je požadováno pouze v případě, že je exemplář vyvážen ze státu, který tento druh zařadil do přílohy III.

V případě reexportu musí vyvážející stát vydat potvrzení o tom, že exemplář byl v tomto státě podroben zvláštnímu zpracování anebo, že je reexportován.

5.1.4 Společná ustanovení pro povolení a potvrzení

Každé povolení musí obsahovat název úmluvy, úřední název a razítko výkonného orgánu, který jej vydal a tímto orgánem připojené kontrolní číslo. Povolení k vývozu je nutno použít do šesti měsíců od jeho vydání.

Každá kopie těchto povolení musí být označena jako kopie a nesmí být použita místo originálu, pokud na ní není potvrzen jiný rozsah platnosti. Každé z těchto povolení se vztahuje pouze na jednu zásilku exemplářů a je odebíráno výkonným orgánem dovážejícího státu při dovezení exempláře, který zruší jejich platnost¹⁶.

5.1.5 Obchod se státy, které nejsou stranami

Je-li jednou ze stran obchodu stát, který není stranou Úmluvy CITES, mohou strany Úmluvy uznat jako potřebné povolení podobné dokumenty vydané kompetentními orgány dotyčného státu, pokud v zásadě odpovídají požadavkům Úmluvy¹⁷.

5.1.6 Odchytky

Tyto podmínky obchodu se nevztahují na přepravu a překládku exemplářů na území strany, pokud tyto zůstávají pod celní kontrolou a dále na exempláře získané před tím, než se na ně začala Úmluva vztahovat, pokud o tom příslušný výkonný orgán vydá potvrzení. Stejně tak neplatí pro exempláře osobního nebo rodinného charakteru, pokud nejsou druhu

¹⁶ Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, čl. 6

¹⁷ Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, čl. 10

zařazeného v příloze I a dovezeny do státu trvalého bydliště vlastníka ze státu, kde byly získány, nebo nejsou druhu zařazeného v příloze II a získány vlastníkem mimo stát jeho trvalého bydliště a odebrány z volné přírody nebo jsou dováženy do státu jeho trvalého bydliště a stát, ze kterého jsou vyváženy, požaduje povolení vývozu.

Dále se nevztahují na neobchodní zápůjčky, dary a výměny mezi vědci a vědeckými institucemi registrovanými u výkonného orgánu státu, ve kterém sídlí a konzervované, sušené, herbářové nebo živé rostliny opatřené etiketou vydanou nebo potvrzenou příslušným výkonným orgánem.

Povolení k vývozu/reexportu a dovozu může výkonný orgán nahradit potvrzením, o umělém původu exempláře, pokud je ujištěn, že jsou exempláři odchovanými v zajetí nebo uměle vypěstovanými, popř. jsou jejich částmi nebo odvozeninami.

Výkonný orgán také nemusí tyto podmínky respektovat a může povolit přesun exemplářů, které jsou součástí putovní zoologické zahrady, cirkusu, výstavy rostlin apod., pokud je vývozce nebo dovozce zaregistroval u tohoto výkonného orgánu, jedná se exempláře získané před tím, než se na ně začala vztahovat ustanovení Úmluvy nebo se jedná o exempláře s potvrzením umělého původu a je ujištěn o tom, že jsou všechny živé exempláře přepravovány tak, aby bylo minimalizováno nebezpečí zranění a surového zacházení.

Na exempláře druhů z přílohy I odchovaných v zajetí nebo vypěstovaných uměle pro obchodní účely se hledí jako na druhy z přílohy II.

5.2 EU

EU rozděluje chráněné druhy do vlastních příloh, které se liší od příloh Úmluvy a okruh chráněných druhů ještě rozšiřují. V Evropském právu tedy namísto příloh I, II a III existují přílohy A, B, C a D¹⁸. Na základě těchto příloh poskytuje EU ochranu druhům zmíněných v přílohách Úmluvy, ale i druhům, u kterých některý z členských států EU vznesl výhradu

¹⁸ Nařízení Rady č. 338/97/ES, čl. 3

podle článku 13 Úmluvy nebo se kterými se obchoduje v takovém objemu, který by mohl ohrozit jejich přežití a zároveň chrání původní druhy vyskytující se na Evropském území před nepůvodními invazivními druhy.

Příloha A zahrnuje druhy, které jsou zařazeny v příloze I Úmluvy a nebyla k nim vznesena výhrada žádným ze států, jiné druhy ohrožené vyhynutím, druhy které patří do rodu, u kterého je většina druhů zařazena v příloze A a druhy jejichž většina poddruhů patří do této přílohy, pokud je toto zařazení potřebné pro jejich účinnou ochranu.

Tyto druhy se mohou do EU dovážet pouze po provedení potřebných celních kontrol a na základě dovozního povolení. Vydání tohoto povolení je podmíněno neexistencí omezení dovozu druhu do EU nebo dovozu druhu z určitého státu do EU. Další podmínkou je vyjádření příslušného vědeckého orgánu stvrzující, že dovoz nebude mít škodlivý účinek na zachování druhu a rozsah území, na němž se vyskytuje a exemplář je potřebný pro vědecký pokrok, že je tento druh jediným vhodným druhem a nejsou k dispozici exempláře, které by se narodily nebo byly odchovány v zajetí nebo jsou určeny k chovatelským nebo pěstitelským účelům užitečným pro zachování druhu, k výzkumným účelům zaměřeným na ochranu a zachování těchto druhů nebo jiným účelům, které neohrožují přežití druhu a tento orgán se přesvědčí o vhodnosti zamýšleného ubytování. Příslušný výkonný orgán se musí přesvědčit, že se nejedná o dovoz pro primárně komerční účely a po konzultaci s vědeckým orgánem dojít k závěru, že neexistují jiné překážky pro vydání tohoto povolení. Zároveň žadatel musí předložit dokumenty dokazující, že byly exempláře získány v souladu s právními předpisy o ochraně těchto druhů. V případě dovozu z moře se výkonný orgán přesvědčí o vhodném způsobu přepravy živých exemplářů, který minimalizuje riziko zranění nebo krutého zacházení.

Pro vývoz druhů z přílohy A je opět potřeba provedení celních kontrol a povolení k vývozu nebo potvrzení o zpětném vývozu. Povolení k vývozu může vydat příslušný výkonný orgán, pokud se příslušný vědecký orgán přesvědčí o tom, že odchyt či sběr exemplářů ve volné přírodě nebo jejich vývoz nebude mít škodlivý účinek na zachování druhu nebo rozsah území, na kterém se vyskytuje. Žadatel musí předložit dokumenty dokazující, že byl exemplář získán legálně a výkonný orgán se přesvědčí, že živé exempláře budou přepravovány tak, aby se minimalizovalo riziko zranění, poškození zdraví nebo krutého

zacházení a dále, že druhy, které nejsou zařazeny v příloze I Úmluvy nebudou využívány primárně ke komerčním účelům, a že pro druhy z přílohy I bylo vydáno dovozní povolení, pokud je stát, do kterého je dováženo, stranou Úmluvy. A opět po konzultaci s vědeckým orgánem musí dojít k závěru, že neexistují jiné okolnosti mluvící proti vydání tohoto povolení.

Potvrzení o zpětném vývozu se udělí, pokud se výkonný orgán přesvědčí o vhodném způsobu přepravy živého exempláře a že exempláře, které nepatří do přílohy I Úmluvy nebudou využívány převážně pro komerční účely, že pro exempláře z přílohy I Úmluvy bylo vydáno dovozní povolení, pokud je cílový stát vývozu stranou Úmluvy a po konzultaci s vědeckým orgánem dojde k závěru, že neexistují jiné okolnosti bránící udělení potvrzení. Žadatel o toto potvrzení také musí doložit, že byly exempláře do EU dovezeny v souladu s nařízením Rady č. 338/97/ES, popř. nařízením č. 3626/82/EHS, pokud byly exempláře dovezeny před platností prvního nařízení nebo že se dostaly na mezinárodní trh v souladu s Úmluvou před rokem 1984, nebo že byly dovezeny legálně, dříve než byly tyto druhy zařazeny do příloh Úmluvy a EU nebo než tyto nabyly účinnosti v daném členském státu.

Při přemísťování v rámci EU z místa uvedeného v dovozním povolení nebo jiném potvrzení je potřeba předběžného povolení výkonného orgánu členského státu, ve kterém se exemplář nachází. Pokud se jedná o přesun v rámci jednoho státu, musí se přesvědčit vědecký orgán tohoto státu, že je zamýšlené ubytování živého exempláře dostatečné. Pokud se exemplář přesouvá do jiného státu EU, musí se o tomtéž přesvědčit vědecký orgán státu, do kterého je exemplář přemísťován. Vydání tohoto povolení musí být podloženo vydáním potvrzení (vydává na základě žádosti příslušný výkonný orgán a obsahuje prohlášení o povolení přesunu druhu zařazeného v příloze A z místa určení předepsaného v dovozním povolení nebo dříve vydaném potvrzení¹⁹⁾) a případně se neprodleně oznámí výkonnému orgánu státu, do kterého je exemplář přemísťován.

¹⁹⁾ nařízení Rady č. 338/97/ES, čl. 10 a nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 49

V příloze B jsou zahrnuty druhy z přílohy II Úmluvy bez vznesené výhrady, pokud nejsou již zařazeny v příloze A, druhy z přílohy I Úmluvy, u kterých některý z členských států vznesl výhradu a druhy, které nejsou zařazeny ani v příloze I a II, ale je s nimi mezinárodně obchodováno v takové míře, že by mohlo být ohroženo jejich přežití nebo jejich funkce v ekosystému, ve kterém se vyskytují, nebo jsou natolik podobné druhům z příloh A a B, že je jejich sledování nezbytné pro zajištění účinné kontroly obchodu s těmito druhy a dále druhy, u kterých by mohlo zavedení živých exemplářů do přírodního prostředí představovat nebezpečí pro původní volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny.

I pro skupinu B je pro dovoz a vývoz důležité provedení celních kontrol a vydání potřebných povolení, pokud nebyl omezen dovoz druhu nebo druhu z konkrétního státu. Ale podmínky pro udělení těchto povolení jsou mírnější. Pro dovozní povolení je tak potřeba, aby vědecký orgán sdělil, že dovoz nebude mít škodlivý vliv na přežití druhu nebo rozsah území, na kterém se vyskytuje, vzhledem k předpokládanému objemu dovozu. Tento závěr pak bude platit pro následující dovozy, dokud se tyto okolnosti nezmění. Žadatel musí předložit dokumenty dokazující, že exempláře nabyt v souladu s předpisy o ochraně druhů a že zamýšlené ubytování pro živé exempláře je vhodné a umožňuje poskytování potřebné péče. A v případě přivezení z moře se výkonný orgán opět ujistí, že způsob přepravy živého exempláře minimalizuje nebezpečí zranění nebo krutého zacházení.

Podmínky pro udělení vývozního povolení jsou stejné jako pro udělení vývozního povolení pro druhy z přílohy A, ale výkonný orgán se nemusí přesvědčovat o účelu vývozu (vývoz pro komerční účely je tedy povolen) a nepotřebuje se přesvědčit o vydání dovozního povolení dovážejícím státem.

Stejně tak i potvrzení o zpětném vývozu se uděluje za stejných podmínek, jako potvrzení pro druhy z přílohy A, ale opět je povolen vývoz pro komerční účely a nemusí být vydáno dovozní povolení.

Příloha C obsahuje druhy zařazené v příloze III Úmluvy bez vznesené výhrady a nezahrnuté v přílohách A a B a druhy z přílohy II Úmluvy, u kterých byla vznesena výhrada.

Dovoz těchto druhů je opět možný pouze po provedení celních kontrol a po předložení oznámení o dovozu. Pokud se jedná o dovoz ze státu, který je uveden v příloze C v souvislosti s druhem exempláře, musí žadatel předložit vývozní povolení vydané podle ustanovení Úmluvy výkonným orgánem státu, ze kterého je vyváženo. Pokud vývozní stát není v příloze C uveden nebo se jedná o zpětný vývoz, předloží žadatel vývozní povolení, potvrzení o zpětném vývozu nebo potvrzení původu vydané příslušným výkonným orgánem.

Podmínky pro udělení povolení vývozu a potvrzení o zpětném vývozu jsou stejné jako pro druhy z přílohy B.

Příloha D zahrnuje druhy z přílohy III Úmluvy, u kterých byla vznesena výhrada a druhy, které nejsou zařazeny v ostatních přílohách a jsou do EU dováženy v počtech odůvodňujících jejich sledování.

Pro dovoz těchto druhů je potřeba pouze provedení celních kontrol a předložení oznámení o dovozu, žádné další podmínky nejsou stanoveny. Vývoz a zpětný vývoz těchto druhů je pak úplně neomezen.

Premisťování v rámci EU druhů z příloh B, C a D je neomezené, ale osoba odpovědná za přepravu exempláře musí být schopna doložit legální původ exempláře. U přílohy B je navíc stanovena podmínka, že exemplář nesmí být opuštěn, dokud nebude zamýšlený příjemce poučen o ubytování, vybavení a postupech péče o takovýto exemplář.²⁰

Dovozní povolení jsou platná po dobu maximálně 12 měsíců, vývozní povolení pouze 6 měsíců a po vypršení této lhůty jsou považována za neplatná a bez právní hodnoty. Dovozní povolení ale neplatí, pokud k němu není platný odpovídající doklad ze země

²⁰ Nařízení Rady č. 338/97/ES, čl. 9, odst. 4

vývozu²¹. Povolení a potvrzení platí pouze pro jednu zásilku exemplářů a při každé další se musejí vydávat další.

O zamítnutí žádosti o povolení nebo potvrzení uvědomí výkonný orgán členského státu neprodleně Komisi a sdělí jí důvody zamítnutí žádosti a tuto informaci Komise následně předá všem ostatním členským státům. Pokud žadatel opětovně žádá o udělení povolení nebo potvrzení pro totožný exemplář, musí upozornit výkonný orgán na zamítnutí předchozí žádosti. Výkonný orgán je pak povinen uznat toto zamítnutí, pokud se výrazně nezměnily okolnosti a skutečnosti svědčící pro vydání povolení nebo potvrzení (v tomto případě uvědomí výkonný orgán Komisi o vydání povolení a důvodech vydání)²².

5.2.1 Odchytky

V případě dovozu druhů z příloh A a B se nepožaduje vyjádření vědeckého orgánu o účinku tohoto dovozu na populaci a přežití druhu a vyjádření o účelu dovozu, pokud žadatel o povolení předloží písemné důkazy o tom, že dovážený exemplář byl již v minulosti do EU dovezen nebo v EU získán a nyní je zpětně dovážen, nebo se že se jedná o zpracovaný exemplář získaný před více než 50 lety. Na tyto exempláře se také nevztahuje podmínka nekomerčnosti účelu dovozu. U druhů z přílohy B také žadatel nemusí dokládat původ takového exempláře a dostatečnost zamýšleného ubytování pro tento exemplář.

Na v zajištění narozené a odchované exempláře druhů z přílohy A se vztahují ustanovení týkající se druhů z přílohy B. Pro uměle vypěstované rostliny není potřeba dovozních a vývozních povolení v případech používání rostlinolékařských osvědčení, obchodu s hybridy nebo obchodu prováděným vědeckými institucemi. Také nejsou vyžadovány v případě zápůjček, darů a výměn mezi vědci a vědeckými institucemi registrovanými výkonným orgánem státu, ve kterém působí, a pro jiné konzervované, sušené nebo herbářové exempláře nebo v případě rostlin označených štítky (ty se používají pouze pro

²¹ nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 10, odst. 1, 2

²² Nařízení Rady č. 338/97/ES, čl. 6

přesun mezi řádně evidovanými vědci a vědeckými institucemi za účelem vědeckého studia, příslušní vědci a vědecké instituce vracejí určenou část štítku výkonnému orgánu a uvědomí jej o veškerých podrobnostech týkajících se jeho užití²³).

Stejně tak tato povolení nejsou potřeba pro neživé exempláře, jejich části a odvozeniny osobního nebo rodinného charakteru. Těmi jsou exempláře patřící fyzické osobě a tvořící základ jejího normálního osobního majetku, které nebudou užívány pro komerční zisk, prodávány nebo jinak užívány s úmyslem prodeje a jsou uloženy v cestovních zavazadlech cestovatelů nebo v osobním majetku osoby, které přesouvá své bydliště do EU nebo jsou loveckými trofejemi přesouvány do EU později.

V případě tranzitu přes území EU není třeba provedení celních kontrol a předložení povolení a potvrzení na hraničním celním úřadě v místě dovozu. Ovšem pro druhy z přílohy Úmluvy I a druhy z přílohy Úmluvy II bez vznesené výhrady je potřeba předložit platný dokument pro vývoz nebo zpětný vývoz podle Úmluvy, jinak je exemplář zadržen a případně zabaven, pokud nedojde k dodatečnému předložení tohoto dokumentu.

5.2.2 Potvrzení o putovní výstavě

Pokud jsou exempláře součástí putovní výstavy, a jedná se o druhy narozené a odchované v zajetí, popř. uměle vypěstované nebo byly do EU dovezeny před tím, než se na ně začala vztahovat ustanovení o ochraně ohrožených druhů, mohou výkonné orgány členských států EU vydávat potvrzení o putovní výstavě.

Tato potvrzení fungují jako vývozní a dovozní a povolení a jako potvrzení o výjimce ze zákazu obchodních činností, výlučně pro účely veřejného vystavování a jeho platnost činí maximálně 3 roky²⁴. V případě živých exemplářů se toto potvrzení vztahuje vždy jen na jeden exemplář, v případě neživých exemplářů se k potvrzení připojí jejich soupis.

²³ nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 52, odst. 3

²⁴ Nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 31

Vydávajícím orgánem je výkonný orgán státu původu putovní výstavy, v případě výstavy putující ze státu mimo EU jím je orgán prvního státu, kam tato výstava zavítala a potvrzení může být vydáno pouze na základě odpovídajícího potvrzení vydaného orgánem státu původu.

Všechny exempláře musejí být evidovány výkonným orgánem vydávajícího státu a jedinečně trvale označeny. Před vypršením platnosti tohoto potvrzení se exempláře musejí vrátit do členského státu, ve kterém je evidován. Evidence a návrat exempláře do státu evidence není vyžadován u výstav pocházejících ze států mimo EU, ale do potvrzení se uvede, že je platné, pouze pokud je doprovázeno originálním potvrzením původního státu.

5.2.3 Potvrzení o osobním vlastnictví

Majiteli legálně získaných živých živočichů držených pro osobní účely může výkonný orgán členského státu vydat potvrzení o osobním vlastnictví. Toto se vztahuje vždy jen na jeden exemplář a nahrazuje dovozní povolení a vývozní povolení v zemích, které s tímto souhlasí, pokud je exemplář doprovázen svým majitelem²⁵. Platnost tohoto potvrzení je maximálně 3 roky.

Vydávajícím orgánem je výkonný orgán členského státu, ve kterém se exemplář nachází. V případě exempláře pocházejícího ze státu mimo EU je jím výkonný orgán prvního státu, kam byl exemplář přemístěn a vydat potvrzení lze pouze na základě obdobného dokladu vydaného orgánem země původu.

Toto potvrzení je platné pro více přesunů přes hranice za předpokladu, že je exemplář doprovázen majitelem. Exemplář, na který se toto potvrzení vztahuje, nemůže být používán ke komerčním účelům, pokud si majitel přeje takto učinit, musí toto potvrzení nejdříve vrátit orgánu, který je vydal. V případě úhynu, odcizení nebo ztráty exempláře se toto potvrzení vrací vydávajícímu orgánu.

²⁵ Nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 38

Tento exemplář musí být evidován výkonným orgánem členského státu, kde má majitel obvyklé bydliště a před vypršením platnosti tohoto potvrzení se do tohoto státu musí vrátit. Také musí být trvale a nezaměnitelně označen. V případě exemplářů ze států mimo EU se do potvrzení uvede, že je platné, pouze pokud je doprovázeno originálním odpovídajícím dokladem vydaným orgánem tohoto státu a pokud je exemplář doprovázen svým majitelem.

5.2.4 Potvrzení o souboru vzorků

Pokud se na daný soubor vzorků vztahuje platný Karnet ATA (mezinárodní celní dokument umožňující dočasné vyvezení zboží osvobozené od cel a daní) a obsahuje exempláře druhů z příloh A, B nebo C, popř. jejich části nebo odvozeniny, může výkonný orgán členského státu vydat potvrzení o souboru vzorků. Exempláře druhů z přílohy A však musejí být narozené a odchované v zajetí nebo uměle vypěstovány.

Pokud je soubor doprovázen platným karnetem, lze toto potvrzení použít jako dovozní povolení a vývozní povolení ve státech, které uznávají karnety ATA a umožňují jejich používání. Také nahrazuje potvrzení o výjimce z obchodních činností, výlučně pro účely veřejného vystavování²⁶. Jeho platnost je maximálně 6 měsíců.

Vydávajícím orgánem je výkonný orgán členského státu, ze kterého soubor vzorků pochází, v případě souboru pocházejícího ze třetí země je jím výkonný orgán prvního členského státu, do kterého je tento soubor dovezen a vydání potvrzení musí být podloženo odpovídajícím dokladem vydaným původním státem.

Soubor se musí před vypršením platnosti vrátit do státu původu a exempláře nesmějí být během pobytu mimo území vydávajícího státu prodány nebo jinak převedeny. Toto potvrzení je nepřenosné. Pokud jsou některé exempláře zničeny, odcizeny nebo ztraceny, musí se o tom neprodleně informovat výkonný orgán, který potvrzení vydal a výkonný orgán státu, na kterém k této události došlo.

²⁶ Nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 44b

V případě souboru pocházejícího ze třetí země odpadá podmínka návratu před vypršením platnosti potvrzení, ale toto potvrzení je opět platné, pouze pokud je doprovázeno odpovídajícím originálním dokumentem vydaným třetí zemí.

5.2.5 Zákaz obchodních činností

Pro druhy z přílohy A stanovuje EU zákaz obchodních činností. Těmi se rozumí nákup, využívání ke komerčnímu zisku a prodej ve všech jeho fázích, včetně vystavování, nabízení k prodeji a přemísťování za účelem prodeje. Všeobecná výjimka pro exempláře odchované v zajetí nebo uměle vypěstované pro zákaz obchodních činností neplatí a nehledí se tak na ně jako na druhy z přílohy B.

Z tohoto zákazu lze udělit individuální výjimku formou potvrzení vydaného výkonným orgánem státu, ve kterém se exemplář nachází. Je ovšem nutno splnit některý z předpokladů stanovených nařízením Rady č. 338/97/ES.

Pro udělení tohoto potvrzení je tedy nutné, aby byly exempláře získány v EU nebo do EU dovezeny před tím, než se na ně začala vztahovat ustanovení o ochraně ohrožených druhů nebo byly získány před více než 50 lety, jedná se o exempláře narozené a odchované v zajetí nebo uměle vypěstované, byly legálně dovezeny do EU za účelem neohrožujícím přežití druhu, jsou potřebné pro rozvoj vědeckého poznání nebo určeny pro chovatelské a pěstitelské účely užitečné pro zachování druhu, jsou určeny k výzkumným účelům určeným pro zachování druhu nebo pocházejí z členského státu EU a byly legálně odebrány z volné přírody.

Tento zákaz platí i pro druhy z přílohy B, pokud nelze výkonnému orgánu prokázat, že byly legálně získány.

5.3 ČR

Česká právní úprava často odkazuje na Evropskou legislativu a přebírá tak podmínky a odchylky od nich stanovené EU. Dále pak určuje potřebné podklady pro vydání povolení, které musí žadatel předložit.

Pro dovoz druhů uvedené v příloze A požaduje ministerstvo ŽP splnění podmínek stanovených nařízením rady č. 338/97/ES, údaje o totožnosti žadatele, doklad nebo písemné prohlášení o účelu dovozu a úředně ověřenou kopii povolení k podnikatelské činnosti související s dovozem exempláře, pokud takovou provozuje. Pro živé exempláře živočišného druhu také soupis podmínek, za jakých bude přepravován.

Pro dovoz druhů z přílohy B je opět požadováno splnění evropských podmínek, průkaz totožnosti žadatele a kopii povolení k podnikatelské činnosti a případně soupis podmínek, za jakých bude přepravován živý živočišný exemplář.

Pro vydání povolení k vývozu nebo potvrzení o zpětném vývozu druhů z přílohy A požaduje ministerstvo ŽP splnění evropských podmínek, prokázání totožnosti žadatele a kopii povolení k podnikatelské činnosti. Pro povinně registrovaný exemplář také doklad o registraci, povolení k dovozu vydané příslušným úřadem státu, kam je exemplář vyvážen pro druhy uvedené v příloze I Úmluvy a pro živý živočišný exemplář také soupis podmínek, za jakých bude přepravován. Pro exempláře narozené a odchované v zajetí je požadován stručný popis chovu nebo kultury, z něhož je zřejmý původ jedince a generace, ze které pochází nebo že pochází z chovu s dlouholetou tradicí, pokud není generace známa.

Stejně podmínky jsou dány i pro vývoz a zpětný vývoz druhů z příloh B, ale není vyžadováno dovozní povolení.

Pro druhy z příloh C a D nezakládá česká právní úprava žádné podmínky a požaduje pouze splnění evropských požadavků.

Povolení k přemístění v rámci EU ministerstvo ŽP vydává, pokud žadatel splní podmínky stanovené EU a předloží údaje prokazující totožnost, doklad o registraci pro povinně registrovaný exemplář, úředně ověřenou kopii povolení k podnikatelské činnosti související s držením nebo přesunem exempláře, pokud takovou provozuje a vyjádření příslušného vědeckého orgánu cílového státu o vhodnosti vybavení místa určení.

Žádosti musejí být podány na předepsaném formuláři, stanoveným nařízením Komise č. 865/2006/ES. Povolení jsou vydávána ve správním řízení, ale nepoužívají se lhůty dle

správného řádu²⁷, ale lhůta dle nařízení Komise č. 865/2006/ES. Na vyřízení podaných žádostí má ministerstvo měsíc, ale tato lhůta může být prodloužena, pokud bude konzultován vědecký orgán nebo výkonný orgán jiného státu. Tato povolení lze vydat teprve po uspokojivém završení těchto konzultací²⁸. Nemožnost takového zakončení je důvodem k vydání negativního stanoviska Agentury a následně zamítnutí žádosti, jak konstatoval Nejvyšší správní soud v rozsudku č. 6 AS 80/2010-49 v případě žádosti o dovozu 5000 ks želvích vajec. Agentuře se nepodařilo opakovaně konzultovat příslušný vědecký orgán, což vedlo k neuspokojivému zakončení konzultace a nevydání dovozního povolení.

5.3.1 Vývoz na základě rostlinolékařského osvědčení

Pro uměle vypěstované rostliny druhů z přílohy B a C a uměle vypěstované hybridy odvozené z druhů rostlin v příloze A může probíhat vývoz na základě rostlinolékařských osvědčení. Exemplář může být považován za uměle vypěstovaný, pokud je rostlinou vypěstovanou ze semen, řízků, odnoží apod. za regulovaných podmínek usměrňovaných lidskými zásahy, rodičovská kultura byla získána legálně a způsobem, který nebyl na újmu přežití druhu ve volné přírodě a v případě roubovaných rostlin byly jak podnože, tak štěpy uměle vypěstovány.

Tato osvědčení po provedené rostlinolékařské kontrole vydávají orgány rostlinolékařské péče a jejich kopii zasílají ministerstvu ŽP, s výjimkou případů, kdy je možno ji zaslat elektronicky. Žádost se podává příslušnému oddělení Státní rostlinolékařské správy a žadatel uvede stejné údaje jako při žádosti o povolení k vývozu a dovozu.

²⁷ zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, §38, odst. 1

STEJSKAL, Vojtěch a Veronika VILÍMKOVÁ. Zákon o obchodování s ohroženými druhy: s komentářem a prováděcími a souvisejícími právními předpisy. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-512-5, str. 52

²⁸ Nařízení komise č. 865/2006/ES, čl. 8, odst. 3

5.3.2 Potvrzení o putovní výstavě, souboru vzorků a osobním vlastnictvím exempláře.

Žádost o vydání potvrzení o putovní výstavě a souboru vzorků předkládá žadatel ministerstvu společně s vyplněnou evidenční kartou. K této žádosti připojí podklady stejné jako pro dovoz a vývoz/zpětný vývoz exemplářů druhů ze všech příloh, s výjimkou dovozního povolení pro druhy z přílohy I Úmluvy a podklady pro vydání potvrzení o výjimce ze zákazu obchodní činnosti v přiměřené míře.

Pokud byla výjimka ze zákazu obchodní činnosti pro tyto exempláře již dříve vydána, odevzdá ji žadatel ministerstvu, které zruší její platnost.

Ministerstvo vede evidenci exemplářů, pro které bylo uděleno potvrzení o putovní výstavě, s uvedením jejich držitelů.

Pro potvrzení o osobním vlastnictvím exempláře přebírá česká právní úprava podmínky stanovené nařízením Komise č. 867/2006/ES a stanovuje přiměřené použití ustanovení o dovozu, vývozu a přemísťování exempláře stanovené zákonem č. 100/2004 Sb.

5.3.3 Výjimka ze zákazu obchodních činností

Žadatelem o tuto výjimku může být pouze vlastník exempláře, popř. dlouhodobý oprávněný držitel, pokud vlastník není znám, nebo fyzická nebo právnická osoba, která má exemplář dlouhodobě zapůjčený z ciziny na dobu delší než 90 dnů. Žádost se podává u příslušného krajského úřadu.

K žádosti žadatel připojí požadované doklady o původu exempláře, registrační list pro povinně registrované exempláře, pokud se zároveň nežadá o první registraci (viz. dále) a pro exempláře druhů z přílohy A také doklad o povolení držení, chovu v zajetí či jeho pěstování dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Toto povolení se uděluje, pokud toto neohrozí stav druhu, existuje jiný převažující veřejný zájem a není jiného řešení.

5.3.4 Značení exempláře

Pro účely stanovené nařízením Rady č. 338/97/ES je vlastník nebo dlouhodobý držitel povinen označit exempláře v souladu s nařízením Komise č. 865/2006/ES (jedná se především o normami stanovené podkožní mikročipy, číslované kroužky, tetování, visačky

a štítky²⁹), stejně tak jako exempláře druhů podléhajících registrační povinnosti (viz. dále) a takovýto exemplář bude označen již při registraci, není-li zákonem stanoveno jinak. Toto označení musí být nezaměnitelné a nelze jej používat opětovně pro jiný exemplář. Tato povinnost nevzniká pokud byl exemplář již označen mimo ČR.

Další výjimkou z této povinnosti jsou mláďata narozená ve vlastním chovu v péči rodičů, ovšem pouze za podmínky, že nedojde ke změně majitele. Povinnost značení lze odložit o 6 měsíců u savců, o 3 měsíců u ptáků a plazů nebo o 3 měsíce v ostatních případech. Pokud jedinec prochází přes zárodečná stádia, prodlužuje se lhůta maximálně o 15 dnů po dosažení posledního vývojového stádia.

Pokud by běžný způsob značení mohl ohrozit zdraví exempláře nebo byl neproveditelný kvůli fyzickým vlastnostem nebo běžnému chování druhu, může krajský úřad povolit jiný druh značení. Pokud jsou překážky pouze dočasné a jedinec nemá žádný jednoznačný identifikační znak, stanoví krajský úřad pozdější datum značení a tuto skutečnost uvede v registračním listu.

Pokud majitel prokáže, že nelze bezpečně použít jakoukoliv běžnou značkovací metodu ani později, popíše krajský úřad do registračního listu vnější znaky daného jedince a připojí fotografickou dokumentaci, která se pak stává jeho nedílnou součástí.

5.3.5 Prodej jedince chráněného druhu

Pokud chce majitel prodat exemplář druhu podléhajícího registraci, může tak činit pouze s příslušným registračním listem a případně i potvrzením o výjimce ze zákazu obchodních činností, pokud se jedná o druh, se kterým je zakázáno obchodovat. Tento jedinec musí být viditelně označen písemným upozorněním „CITES - povinné doklady“ a při prodeji musí majitel kupujícího upozornit na povinnost registrace a zákaz obchodování (totéž platí i pro jiné způsoby převodu vlastnictví).

²⁹ Nařízení Komise č. 865/2006/ES, čl. 66

Majitel používající k prodeji prostředky dálkové komunikace musí taktéž dbát těchto povinností a označení „CITES - povinné doklady“ je tak povinnou součástí každého inzerátu týkajícího se prodeje chráněného druhu.

Provozovatel veřejného místa nebo dálkového komunikačního prostředku kde dochází k obchodu s chráněnými druhy je povinen zajistit, aby povinné informace spojené s převodem exempláře byly zveřejněny na viditelném místě (za splnění se považuje i viditelně vyvěšený odkaz na podmínky zveřejněné Ministerstvem životního prostředí). Povinné informace stanovuje Ministerstvo životního prostředí prováděcím právním předpisem.

Tento provozovatel je na podnět ČIŽP povinen neprodleně odstranit inzerát, který by byl v rozporu se zákonem č. 100/2004 Sb., nebo zákazem obchodní činnosti.

6 Registrace exempláře

Institut registrace není zakotven v textu Úmluvy a není ani součástí práva EU. Tento postup byl však doporučen Sekretariátem Úmluvy a je používán řadou evropských zemí. Jedná se o zpřísnující právní opatření, jehož účelem je usnadnění prokazování původu exemplářů a jejich evidence, což má znesnadnit jejich pašování a zaměňování za jiné exempláře. Zároveň umožňuje kontrolu předávání na základě darovacích smluv, která jinak není upravena³⁰.

Vlastník nebo dlouhodobý držitel (dále zkráceně jen „majitel“) je povinen registrovat exemplář, pokud se jedná o druh zařazený v příloze A a vztahuje se na něj zákaz obchodních činností. Výjimkou jsou druhy, které volně žijí na území ČR a druhy, u kterých prováděcí právní předpis stanovuje, že registrační povinnosti nepodléhají. Tímto předpisem je vyhláška 210/2010 Sb., a seznam výjimek z registrační povinnosti je uveden v příloze 6. Z této přílohy vyplývá, že se povinnost registrace vztahuje pouze na živé exempláře některých druhů savců, ptáků a plazů.

Povinnost registrace je stanovena i pro druhy z jiné přílohy než z přílohy A a jejich seznam je uveden v příloze 2 zákona č. 100/2004 Sb.. Jedná se o živé exempláře všech druhů slonovitých, nosorožcovitých, primátů a kočkovitých, s výjimkou kočky domácí, a dále dva druhy orlů, skalního a okrového.

Žádost o registraci je nutno podat do 30 dnů ode dne nabytí exempláře nebo ode dne účinnosti předpisu, který stanovuje povinnost registrace pro daný druh. Majitel také nesmí převést jedince na jinou osobu, dokud nebude vydán registrační doklad. V této žádosti musí majitel doložit svoji totožnost a předložit veškeré doklady týkající se exempláře, které má k dispozici.

³⁰ STEJSKAL, Vojtěch a Veronika VILÍMKOVÁ. Zákon o obchodování s ohroženými druhy: s komentářem a prováděcími a souvisejícími právními předpisy. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-512-5, str. 84

Tato lhůta může být prodloužena u mláďat narozených ve vlastním chovu o dobu, po kterou si je chovatel ponechá a kdy jsou mláďata v péči rodičů, nejdéle však o 6 měsíců u savců, o 3 měsíců u ptáků a plazů nebo o 3 měsíce v ostatních případech. Pokud jedinec prochází přes zárodečná stádia, prodlužuje se lhůta maximálně o 15 dnů po dosažení posledního vývojového stádia.

Pokud má majitel sídlo nebo trvalý pobyt mimo území ČR a exemplář je dovezen do ČR v souladu se zákonem č. 100/2004 a na dobu kratší než 90 dní, nepodléhá tento jedinec registrační povinnosti. V případě majitele se sídlem nebo trvalým pobytem v EU a exempláře doprovázeného povolením nebo potvrzením příslušného orgánu členského státu EU, je lhůta, po kterou jedinec nepodléhá registraci 12 měsíců.

Obě tyto lhůty začínají dnem dovezení jedince do České Republiky a po jejich uplynutí vzniká registrační povinnost. Zároveň je v obou případech majitel doprovázený exemplářem povinen mít u sebe potřebná potvrzení po celou dobu pobytu v ČR.

V případě registrace jedince druhu, který vyžaduje zvláštní péči, informuje krajský úřad místně příslušný orgán ochrany zvířat.

Zabavení jedinci, kteří zůstávají majetkem státu, nepodléhají registraci. V případě výpůjčky delší než 90 dní nebo převodu zabaveného exempláře vydává Ministerstvo životního prostředí potvrzení o původu zabaveného exempláře a nabyvatel pak má k jedinci stejné povinnosti, jako by měl vlastník, včetně registrace.

6.1 Registrační list

Dokladem o registraci je registrační list vydávaný příslušným krajským úřadem a platný pro celé území ČR. Registrační úřad zakládá kopii tohoto listu. Údaje v něm uvedené musí popisovat aktuální stav jedince, musí být zřejmé, že k sobě náleží a vztahuje se vždy pouze na jeden exemplář. Registrační list není průkazem o zákonném původu exempláře a nenahrazuje dovozní a vývozní povolení ani potvrzení o výjimce ze zákazu obchodních činností.

Majitel je povinen hlásit krajskému úřadu veškeré změny týkající se jedince (jsou jimi úhyn, ztráta, výpůjčka, nájem, převod vlastnictví, dodatečné označení nebo trvalý vývoz z ČR³¹) do 30 dnů od dané události nebo od doby, kdy se o této události dozvěděl. V případě výpůjčky, nájmu a dodatečného označení je také povinen předložit registrační list k provedení změn.

Stejně tak změny na jedinci důležité pro jeho identifikaci, pokud nejde o exemplář natolik jedinečný, že je nezaměnitelný podle platných nařízení v oblasti obchodování s ohroženými druhy (Nařízení Rady ES č. 338/97 nebo zákon č. 166/1999 Sb., tzv. veterinární zákon) je nutno hlásit registračnímu úřadu.

Exemplář musí být vždy doprovázen registračním listem, popř. potvrzením o výjimce ze zákazu obchodních činností a dokladem prokazujícím původ exempláře a tyto listiny pak přecházejí na případného dalšího majitele.

V případě úhynu nebo ztráty majitel odevzdává registrační list krajskému úřadu do 30 dnů od události. V případě trvalého vývozu se rozlišuje vývoz do EU a mimo EU. V případě vývozu do EU majitel odevzdává registrační list krajskému úřadu, v druhém případě pak Ministerstvu životního prostředí.

Převod vlastnictví je povinen hlásit nový majitel, opět ve lhůtě 30 dnů. Nový registrační list se nevydává, ale provede se poznámka do stávajícího registračního listu a jeho kopie u krajského úřadu. Nový majitel nesmí znovu převést vlastnictví do doby, než je tato poznámka provedena.

Rozdíly mezi značkou, kterou je exemplář označen a informací uvedenou v registračním listu nejsou důvodem pro podezření na nezákonný původ exempláře, opodstatňujícím zadržení a zabavení exempláře, pokud jsou způsobeny písařskou chybou, jak konstatoval Nejvyšší správní soud v rozsudku 2 AS 61/2013-31.

³¹ zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, §23a, odst. 2

7 Správní delikty a trestné činy

Osmý článek Úmluvy stanovuje stranám povinnost přijmout opatření potřebná pro zamezení obchodu s ohroženými druhy, který by byl v rozporu s ustanoveními Úmluvy. Tato opatření musejí obsahovat ustanovení o pokutování nelegálního obchodu s exempláři, popř. jejich držení a ustanovení o konfiskaci takového exempláře nebo navrácení do státu původu³².

Evropská Unie tuto povinnost rozšiřuje a stanovuje minimální výčet porušení předpisů, za které musí členské státy udělovat sankce. Jedná se např. o dovoz a vývoz/zpětný vývoz bez potřebných povolení a potvrzení, podání nepravdivých informací za účelem získání povolení nebo přeprava živých exemplářů nevhodným způsobem.

Tato opatření musejí být přiměřená závažnosti jednání a musejí zahrnovat i ustanovení o zadržení a zabavení exemplářů. Zabavený exemplář musí být svěřen příslušnému orgánu členského státu, který může po konzultaci s vědeckým orgánem exemplář umístit nebo s ním jinak vhodně naložit, popř. u živého exempláře, po konzultaci s vyvážejícím státem, jej vrátit do tohoto státu.

7.1 ČR

7.1.1 Správní delikty

Správní delikty v prvním stupni projednává ČIŽP, a případná udělená pokuta je splatná do 30 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla udělena. Pokutu vybírá orgán, který ji uložil a ta tvoří příjem Státního fondu životního prostředí.

Pro fyzické osoby zákon stanovuje tři kategorie přestupků s rozdílnou maximální výší pokut, podle jejich závažnosti. Jedná se o relativně vysoké pokuty s horním stropem

³² Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, čl. 8, odst. 1

100 000, 500 000 a 1 500 000 Kč³³. Stejným způsobem jsou rozděleny i správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob, s totožnými výšemi pokut.

Právnická osoba se může zbavit odpovědnosti, pokud prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, aby porušení předpisu zabránila. Při výměře její pokuty se přihlíží k okolnostem spáchání deliktu a jeho následkům, zda se pachatel přičinil k odstranění nebo zmírnění následků a zda řádně a včas doplnil nedostatky. Odpovědnost právnické osoby zaniká, pokud správní orgán nezačne projednávat delikt do jednoho roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejdéle však do tří let od jeho spáchání.

7.1.2 Trestné činy

Trestní zákoník stanovuje jako trestný čin usmrcení, zničení, zpracování, odejmutí z přírody, dovoz, vývoz, provezení, přechovávání, nabízení, zprostředkování nebo opatření sobě nebo jinému exempláře v rozporu s předpisy spáchané na více než 25 kusech exemplářů nebo jednom exempláři z přílohy A. Za tento trestný čin se uděluje trest odnětí svobody s horní hranicí 3 roky popř. trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Pokud tento čin pachatel provede za účelem značného zisku, jako člen organizované skupiny nebo tím způsobí dlouhodobé či nevratné poškození populace, bude potrestán trestem odnětí svobody v rozmezí 6 měsíců až 5 let, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Trest odnětí svobody v rozsahu 2 až 8 let hrozí pachateli, který tento čin provede s úmyslem velkého prospěchu, jako člen mezinárodní organizované skupiny nebo způsobí dlouhé a nevratné místní populace druhu. V tomto případě nejsou jiné tresty přípustné.

V případě spáchání tohoto činu z nedbalosti může být udělen trest zákazu činnosti, propadnutí věci nebo trest odnětí svobody s horní hranicí 1 rok³⁴

³³ Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, §34c, odst. 4 a §34d, odst. 4

³⁴ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, §299-300

8 Závěr

Podíváme-li se na lidskou společnost, v každé otázce najdeme nezanedbatelnou skupinu skeptiků, kteří se budou snažit argumentovat proti čemukoliv, co jim zrovna není po chuti a nejinak tomu bude i s problematikou ochrany životního prostředí. Prostředky na ní vyložené budou považovat za neefektivní, potřebné procedury za zbytečné, zákazy za příliš omezující a mezinárodní Úmluvy a legislativu za neúčinné.

Podíváme-li se však do historie, najdeme příklady úspěšných aktivit na poli životního prostředí. Jedním z nich může být globální iniciativa na ochranu ozonové vrstvy. Přestože se ozonová díra nad Antarktidou stále zcela neuzavřela, zabránilo se jejímu zvětšování a každoročně se zmenšuje.

Druhým příkladem by mohla být právě Úmluva CITES. Ačkoliv zde může být jednoznačnost přínosu poněkud sporná, neboť se její úspěšnost liší druh od druhu. Zatímco některé druhy se dokázaly rozšířit natolik, že se uvažuje o jejich vyřazení z ochrany, jiné populace mají stále klesající tendence. To je kromě ničení přirozených stanovišť dáno i popularitou takových druhů pro nelegální obchod, zejména v zemích východní a jihovýchodní Asie, kde se z částí těl ohrožených druhů vyrábějí tradiční léčiva.

V ilegálním obchodu s ohroženými druhy se pohybují vysoké částky, je třetím nejvýnosnějším druhem ilegálního obchodu, po obchodu s drogami a zbraněmi. Odhadovaný roční obrat je až 20 USD³⁵ (cca. 400 miliard Kč při současném kurzu), ačkoliv přesná částka není známa.

Tento obchod živočichy ohrožuje nejen jejich odebíráním z volné přírody, ale také šokující mírou úmrtnosti ilegálně převážených exemplářů, která činí až 99%. Tato míra úmrtnosti je logickým důsledkem ilegálního převozu, neboť tento musí procházet skrytě a tudíž není

³⁵ STEJSKAL, Vojtěch a Veronika VILÍMKOVÁ. Zákon o obchodování s ohroženými druhy: s komentářem a prováděcími a souvisejícími právními předpisy. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-512-5, str. 12

možno zajistit exemplářům vhodné přepravní podmínky. A pytlák, aby si vynahradil takto ušlý zisk, odebere z přírody větší počet exemplářů, což začíná celý koloběh na novo.

Přestože mohou být v Čechách za tyto prohřešky udělovány, z pohledu běžného člověka, relativně vysoké sankce, které by pro kohokoliv jiného mohli mít až likvidační charakter, přikláněl bych se k posunutí horní hranice ještě výše, neboť případné tresty jsou zjevně minimální v kontrastu s výnosem, který je možný v případě úspěšného ilegálního obchodu a v nepoměru ke škodě, které svým jednáním může pašerák způsobit na populaci druhu a ekosystému, v němž se druh vyskytuje.

U závažnějších prohřešků, při kterých k tomuto dojde ve spojení s obchodní nebo podnikatelskou činností, považoval bych trest zákazu činnosti za automatický, udělovaný okamžitě společně s jiným trestem, neboť mi v tomto případě přijde kontraproduktivní pachateli udělit např. pokutu, ale zároveň mu umožnit pokračovat dále v činnosti, kterou se prohřešku dopustil.

Dále bych se chtěl vyjádřit k otázce vyřazování druhů z ochrany. Ačkoliv chápu ochranářské tendence, neboť okamžitě po zrušení ochrany pro druh by pravděpodobně došlo k razantnímu nárůstu nabídky i poptávky po zboží odvozeném z exemplářů a exemplářích samotných, musím se přiklonit k názoru, že druhům, které jsou již schopny bez této ochrany přežít, by měla být odepřena. Aby ovšem nedošlo k okamžitému znovuoohrožení těchto druhů, navrhoval bych kompromis a to doplnit původní text Úmluvy o čtvrtou přílohu.

Kritériem pro zařazení druhu do této přílohy by bylo již dřívější zařazení v některé z jiných příloh a popř. objem, ve kterém je s druhem obchodováno (po vzoru přílohy D). Pro obchod s těmito druhy by nebylo potřeba vývozních a dovozních povolení, ale obchod s nimi by byl monitorován a pravidelně vyhodnocován, stejně jako stav populace ve volné přírodě a v případě jejich trvale klesajících tendencí by byl druh opět přeřazen zpět do předchozích příloh.

Předpokládám, že tato změna by měla pozitivní efekt na ekonomiku zejména rozvojových států, neboť by mohli aktivně obchodovat s exempláři nyní již neohrožených, obchodně atraktivních druhů, což by jim mohlo umožnit investovat více prostředků do ochrany druhů

stále ohrožených a zachovávat populaci jiných druhů. Nevýhodu lze spatřovat ve vystavování těchto již nechráněných druhů riziku opětovného ohrožení, což může být v rozporu s principem předběžné opatrnosti zakotveném v preambuli Úmluvy. Tato nevýhoda by se dala zmírnit individuálním posuzováním každého případu zařazení do čtvrté přílohy, zejména na základě statistik ilegálního obchodu s daným druhem, neboť je zřejmé, že druhy více pašované budou pravděpodobně také více tržně atraktivní a v případě extrémně atraktivních druhů bych zcela upustil od myšlenky jejich vypuštění z ochrany.

I z této přílohy bych druhy vyřazoval po uplynutí určitého individuálně stanoveného časového období, založeného především na rozmnožovacích schopnostech a běžné délce života jedince tohoto druhu. Pokud by v tomto období populace dokázala, že je schopna bez problémů přežít bez ochrany i přes zvýšený zájem trhu, vidím jen jediný důvod, proč pokračovat v jejich ochraně a to je právě předběžná opatrnost. Pokud však bylo jednoznačně prokázáno, že druh již ochranu nepotřebuje i přes opětovně umožněný volný obchod, nevnímám tento důvod sám o sobě jako dostatečný.

Jako poslední věc bych chtěl zmínit připomínky k právním pramenům. Evropská legislativa mi připadá poněkud zmatečná, neustále odkazující sama na sebe nebo jiná nařízení. Tyto odkazy v některých případech spouští řetěz odkazování a orientace v těchto předpisech se tak stává přinejmenším obtížnou.

Připomínka, kterou bych měl k české právní úpravě je nevyužívání evropských příloh v textu zákona. Přestože je v úvodních ustanoveních zmíněno, že druhy z přílohy A jsou označovány jako druhy přímo ohrožené vyhubením, je z pohledu celé problematiky používání tohoto označení zmatečné, zejména proto, že v českém právním řádu existují i druhy ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené dle zákona na ochranu přírody a krajiny. A protože je odkazování na předpisy EU v zákoně zcela běžné, nevidím jediný důvod, proč by nemohly v tomto zákoně být přílohy zmiňovány přímo.

9 Summary

Man is one of the few species, which change the environment to their needs. However, the selfish way he does that and the careless extraction of nature resources brought many species close to extinction and many other behind this line. People often do not realize the consequences of such behaviour. Extinct and endangered species cannot fulfill their ecological roles anymore which may start domino effect resulting in extinction of other species.

Even though extinction is common part of evolution process, we can observe its rates getting higher in last 300 years and rising significantly in last 100 years. We do not know the final count of species on Earth, therefore we cannot know how many of them are endangered by extinction. It is however estimated we are losing 0.01% to 0.1% of all species every year. Even with the lowest expected amount of species being 2 million, we are losing 200-2000 species annually.

Because of that, many tools exist to protect other species. One of the most important is Convention of International Trade in Endangered Species. Its purpose is to prevent extinction of species caused by gathering them for trade as this is one of the most threatening factors, together with destroying their natural habitats.

10 Zdroje

Právní prameny

Mezinárodní

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, podepsáno ve Washingtonu D. C., dne 3. března 1973

Evropské

Nařízení Rady č. 338/97/ES ze dne 9. prosince 1996 *o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi*

Nařízení Komise č. 865/2006/ES ze dne 4. května 2006 *o prováděcích pravidlech k nařízení Rady č. 338/97/ES o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi*

České

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb., *o sjednání Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin*

Zákon č. 100/2004 Sb., *o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů* (zákon o obchodování s ohroženými druhy)

Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., *o ochraně přírody a krajiny*

Zákon č. 166/1999 Sb., *o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů* (veterinární zákon)

Zákon č. 326/2004 Sb., *o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů*

Zákon č. 246/1992 Sb., *na ochranu zvířat proti týraní, ve znění pozdějších předpisů*

Zákon č. 13/1993 Sb., *celní zákon*

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*

Vyhláška č. 210/2010 Sb., *o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy*

Judikatura

Rozsudek NSS č. 6 AS 80/2010-49

Rozsudek NSS č. 2 AS 61/2013-31

Literatura

STEJSKAL, Vojtěch a Veronika VILÍMKOVÁ. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy: s komentářem a prováděcími a souvisejícími právními předpisy*. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-512-5.

DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2.

KUČERA, Jan a kol. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii*. Vyd. 2., (upr.). Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-552-4.

KUČERA, Jan, Magdalena BOUČKOVÁ, Ondřej KLOUČEK, Adam KURZ, Pavla ŘÍHOVÁ a Miroslava PIKÁLKOVÁ. *Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou Republiku a Evropskou Unii*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-721 2- 55 2- 4. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/files/%3D3036/>

PEKÁREK, Milan, Ivana PRŮCHOVÁ, Jana DUDOVÁ a Ilona JANČÁROVÁ. *Právo životního prostředí: 2. díl*. 2. přep. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. Edice učebnice PrF MU č. 396. ISBN 978-80-210-3978-0

JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 2. vyd. Praha: Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87212-99-8.

GILPIN, Alan. *Dictionary of enviromental law*. Cheltenham UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2000. ISBN 1-84064-188-6

Internetové zdroje

CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA. *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora* [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.cites.org>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Ministerství životního prostředí* [online]. © 2008 - 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.env.cz>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. © 2004 - 2011 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní fond životního prostředí ČR* [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.sfzp.cz>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. © 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.nature.cz>

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY. *BIO monitoring: oficiální webové stránky AOPK ČR věnované monitoringu v ČR* [online]. © 2007 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.biomonitoring.cz/>

EVROPSKÁ KOMISE. *Evropská komise* [online]. 21/03/2014 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/index_cs.htm

OSN PRAHA. *OSN Praha: Právo v oblasti životního prostředí* [online]. © 2005 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=65>

INTERNATIONAL UNION FOR CONSERVATION OF NATURE. *IUCN* [online]. March 12, 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.iucn.org>

INTERNATIONAL UNION FOR CONSERVATION OF NATURE. *The IUCN Red list of Threatened Species* [online]. v. 2013.2. 2013 [cit. 2014-03-18].
Dostupné z: <http://www.iucnredlist.org>

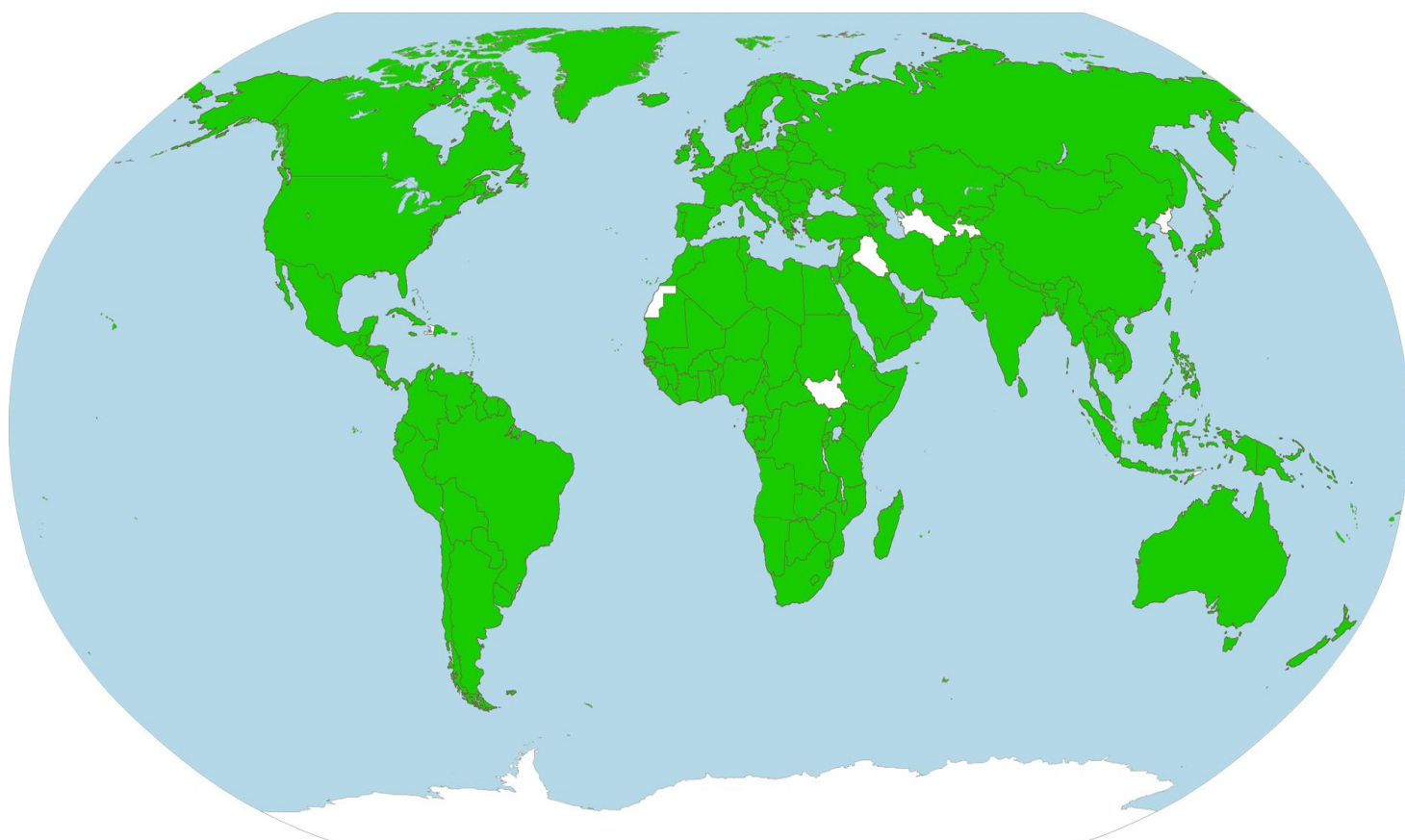
WORLD WILDLIFE FUND. *WWF* [online]. [cit. 2014-03-18].
Dostupné z: [wwf.panda.org](http://www.panda.org)

RAMSAR CONVENTION. *The Ramsar Convention of Wetlands* [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.ramsar.org>

Dronte Mauricijský. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2014 [cit. 2014-03-18].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dronte_mauricijský

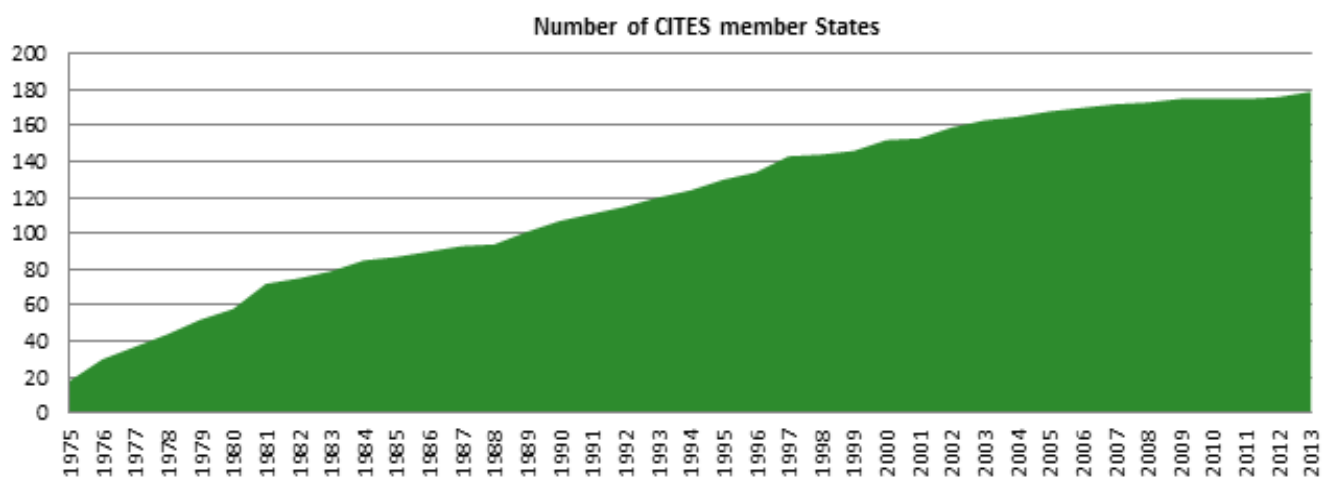
11 Přílohy

Příloha 1 - strany Úmluvy CITES (vyznačeny zelenou barvu)

Zdroj: www.cites.org

Příloha 2 - vývoj počtu stran Úmluvy CITES

Zdroj: www.cites.org